

Des dels Museus

Exposició “Fina Miralles. Paraules fèrtils 1972-2017”

Maia Creus, doctora en història de l'art, comissària de l'exposició / maiacreus@telefonica.net;
Meritxell Casadesús Insa, tècnica del MAS, coordinadora de l'exposició / mas@ajsabadell.cat

---

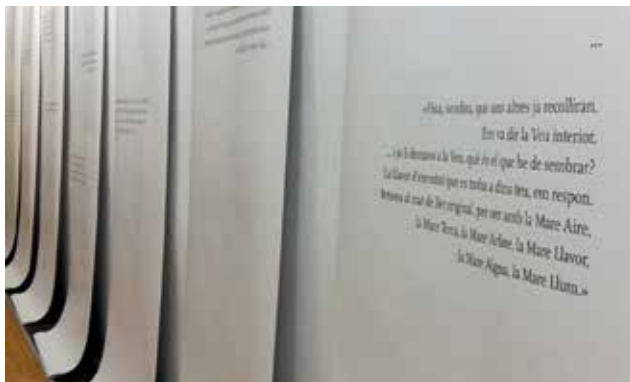
218 Entre el febrer i l'abril de 2018 es va presentar al Museu d'Art de Sabadell l'exposició “Fina Miralles. Paraules fèrtils 1972-2017”, produïda amb motiu de l'edició de l'arxiu textual de l'artista en quatre volums, publicats per la Fundació Ars amb la col·laboració del museu, a cura de la historiadora de l'art Maia Creus. Aquests llibres eren la culminació d'un projecte de recerca que les dues entitats van iniciar l'any 2015 per a l'estudi, la investigació i la difusió dels escrits de Fina Miralles.

L'exposició, comissariada també per Maia Creus, va desplegar l'univers textual i visual de Fina Miralles amb la presentació de la major part de l'arxiu de textos acompanyats d'una selecció de documents originals i d'obres de la col·lecció del museu, de tal manera que va recrear l'escenari de recerca que havia donant lloc a l'edició dels textos de l'artista. Es van mostrar els manuscrits originals de Fina Miralles que conserven tant el museu com la Fundació Ars, així com quaderns d'obra, una selecció d'obra sobre paper i pintura i una selecció de textos, escrits però també llegits per la mateixa artista. Paraula i traç, grafia i símbol, inscrits en la vibració sonora de les paraules, van ocupar l'espai expositiu de la primera planta del Museu d'Art per convocar l'univers creatiu de Fina Miralles.

El plantejament i recorregut de l'exposició va posar en escena el principi fonamental d'unió entre biografia vital i recorregut creatiu que sempre ha defensat Fina Miralles. Unió d'art i vida fins a extrems poc habituals. No obstant i això, l'estructura narrativa de la mostra, lluny de seguir el curs lineal, evolu-

tiu i coherent del temps biològic, es va inspirar en la forma horitzontal discontinua, irregular, fragmentada i episòdica que caracteritza l'escriptura autobiogràfica de Fina Miralles documentada en els seus dietaris i quaderns manuscrits. De la mateixa manera que l'univers visual de l'artista –tot i que té el seu embrió en el present de la mirada i el coneixement sensible de la percepció– es manifesta des del temps psíquic i emocional del record i de la memòria transcendent, també la seva escriptura és feta des dels plecs del temps. Convoca el passat des del present per donar forma verbal i sentit al transcurs a la seva pròpia història vivent, que pren forma i realitat simbòlica en la seva obra després del viatge a Sud-amèrica de l'any 1983. Una viatge que va ser viscut per l'artista com una experiència iniciàtica de transformació i una passatge a nous estadis de coneixement que va aprofundir durant els anys d'exili interior posteriors. A partir d'aquell moment, Fina Miralles deixa enrere l'entel·lequia de l'art de les idees per acostar-lo a les vísceres de la terra, els moviments del record i l'oceà de la memòria. L'exili li mostra clarament el camí: la necessitat d'apropar la intel·ligència al sentiment, que considera el fonament de tot coneixement humà, signe suprem de veracitat, de veritat viva.

En l'obra madura de Fina Miralles tan sols el sentiment, no pas la raó, apareix com a base de tota acció justa, tant en la pràctica de l'art com en la vida. Però l'art no és una orgia sentimental. Per a Miralles és un desig, un esforç sostingut en el temps esmerçat a esborrar els rastres de la seva personalitat creativa, de la singularitat de l'ego d'artista, en un procés de

(Museu d'Art de Sabadell)

(Museu d'Art de Sabadell)

descreació que va deixant al descobert, nua, la part impersonal que hi ha en tota subjectivitat humana. La renúncia a la perspectiva individual i a l'art com a expressió és el passatge que tria Fina Miralles per anar en cerca d'un llenguatge primordial, comú a tots els humans i a totes les cultures. Intemporal, universal, transmissor de l'ànima humana. La renúncia a la imaginació com a quelcom que és propi del "jo" té com a contrapartida un florir de les imatges que tant poden arribar de lluny, del temps fora del temps de tradicions llunyanes, els mites i les religions, com d'estats d'inspiració en què es produeix un intercanvi entre la realitat espiritual i la realitat corporal, terrenal. Renunciar a la imaginació, crear el buit intel·lectual per obrir-se als sabers de l'esperit. Silenci interior, estat d'espera i atenció extremes fins que arriben el traç, el moviment i les imatges amb entitat pròpia, irrenunciabls, immodificables. L'univers visual de Fina Miralles creat a través del dibuix i la pintura al llarg dels anys 80 i 90 s'inicia amb aquesta confiança en la capacitat de coneixement transcendent que arriba des

dels sentits, l'emoció, la memòria i la vivència. La naturalesa és la guia. Origen i retorn.

219

Tal com diu la mateixa artista, la pràctica de l'art i el treball de les paraules obren un camí interior que transforma. És una història d'amor i de confiança, un camí de la llum cap a la llum. El retorn a l'origen, a la Mare, a la llavor, a la font primera de la vida, a l'arrel de l'Arbre, al primer alè, al sagrat, a la unió, a la pertinença.

De l'exposició a l'acció

Portant al peu de la lletra l'acció de fertilitzar que anuncia el títol de l'edició i exposició de l'arxiu textual de Fina Miralles, la proposta curatorial va incloure un extens programa d'activitats que es van dur a terme al Museu d'Art i a l'Estruch, Fàbrica de Creació d'Arts en Viu. Pensat com un projecte relacional d'abast ciutadà, les activitats es van organitzar comptant amb la complicitat i col·laboració de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, l'IES Vallès, l'ESDI-Escola Superior de Disseny, el Màster en Recerca en Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona i la Facultat d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona. Així, la tradicional visita guiada a l'exposició a càrrec de la comissaria es va ampliar amb diverses visites taller dirigides als professors i alumnes de les universitats esmentades. Amb una intencionalitat més especialitzada, durant dos dissabtes es va fer el taller Paraules Fèrtils. Donar Cos a les Paraules¹ a les dependències del Museu d'Art. Coincidint amb la cloenda de l'exposició es va dur a terme una *perfor-*

¹ Al taller hi van participar un total de quinze persones amb inscripció prèvia. Fou conduït per Assumpta Bassas, Judit Vidiella i Maïa Creus, comissària de l'exposició. La primera sessió va consistir en una visita prèvia a la mostra per tal d'entrar en l'univers visual i espiritual de Fina Miralles i en el lliurament d'una selecció de textos de l'artista. A partir d'aquesta escriptura, els participants van iniciar un treball de reflexió autobiogràfica focalitzat en l'experiència traumàtica, individual o col·lectiva; el recurs de l'escriptura i la imatge com a experiència d'alliberament i autoconeixement. En la segona sessió els participants van dur a terme una experiència performativa de transformació de la memòria i les vivències en paraules, poemes visuals, accions, etc.

(Maia Creus)

mance col·lectiva, *Oferir paraules*, a l'Estruch, Fàbrica de Creació d'Arts en Viu, que va comptar amb la presència de la mateixa artista².

El fons Fina Miralles del MAS. Obra i paraula

El de novembre de 1999 el MAS va acceptar la donació d'un conjunt d'obres d'art (dibuixos, pintures, projectes, llibretes i àlbums), documentació i bibliografia diversa (retalls de premsa, arxiu fotogràfic, catàlegs, etc.) de Fina Miralles que, en termes generals, configuren la seva trajectòria artística. D'aquesta manera, el museu es convertia en el centre de referència per a l'estudi i la difusió d'una de les artistes més destacades de l'art contemporani català i internacional.

Des d'aquell moment el MAS va assumir l'objectiu de treballar per donar a conèixer el fons de Fina Miralles des de l'àmbit local, produint mostres individuals o col·lectives i activitats, però també proposant iniciatives, facilitant les recerques i oferint el

fons de l'artista a tots els historiadors i a totes les entitats públiques o privades que portin a terme projectes de qualitat i interès. Els inventaris preliminars recullen unes 900 obres, però amb els anys, i gràcies a les accions de documentació i les investigacions que, tant de dins com de fora del museu, s'han fet periòdicament, s'ha pogut revelar un conjunt d'obra format per més de 3.700 peces i un arxiu textual i gràfic d'un 150 carpetes documentals. Un fons ampli i molt complet que també ha requerit diverses accions de conservació preventiva per garantir-ne la salvaguarda.

Tot i la magnitud del fons, els treballs de documentació i de recerca que durant aquests anys s'hi han

² L'acció col·lectiva, oberta a tot el públic, va partir de lectures orals de fragments triats a l'atzar dels llibres *Fina Miralles. Paraules fèrtils 1972-2017*. Va comptar amb la participació dels artistes següents: Andrea Larrea, Denys Blaker, Ada Vilaró, Mar Serinyà, Isabel Banal, Emma dell Bohemma, Elvira Pujol, Marta Vergonyós, Elia Llach, Nora Ancarola, Marga Ximenez, Joan Hernández Caselles, Mª Jesús Olivós, Olga Olibera-Tabeni, Adeliada Maresca, Savina Vilagut i Mireia Zantop.

(Museu d'Art de Sabadell)

fet han posat de manifest que la trajectòria de Fina Miralles destaca més enllà del període conceptual de la dècada dels setanta, pel qual és àmpliament reconeguda. S'ha conegut més i millor el seu recorregut pictòric des dels anys vuitanta fins a l'actualitat, i en els darrers anys també s'ha pogut aprofundir en l'obra sobre paper, formada per milers de dibuixos en quaderns o autònoms. De la mateixa manera, aquests estudis aviat van posar de manifest que la paraula destacava vigorosament en els seus textos, que trobem tant en desenes de llibretes i dietaris i en fulls solts datats i signats (des de finals dels anys vuitanta fins a finals dels noranta) com en els llibres i poemaris editats i publicats o que formen part de la seva obra artística. Parlem de quasi cinc dècades d'escriptura, en bona part inèdita, que per primer cop es va poder estudiar en profunditat i es va reproduir en les publicacions que es van presentar a principis del 2017.

Des que l'any 2015 la Fundació Ars i el MAS van iniciar la col·laboració per a l'estudi del fons textual de Fina Miralles, es van anar desenvolupant tot de pro-

cessos orientats a conèixer en profunditat aquest arxiu, poder-lo explicar i posar-lo en relació amb la seva trajectòria artística. En primer lloc, es van transcriure tots els documents escrits per l'artista que hi ha dipositats al MAS i a la Fundació Ars, per poder-los analitzar amb deteniment. Aquesta recerca va permetre a la historiadora Maia Creus fer una lectura crítica dels textos basada en quatre perspectives de lectura que donen lloc a quatre mirades a l'entorn dels textos i de l'obra visual de Fina Miralles, que són les que van originar les quatre publicacions i van esdevenir l'essència del relat expositiu.

Un sol arxiu textual en quatre volums

Cada un dels documents escrits, llibretes i dietaris que configuren el corpus textual de Fina Miralles respon a una escriptura de la immediatesa sovint escrita, en primera instància, per no ser publicada. Això explica el fet que en una mateixa llibreta s'apleguin, sense cap sistema ordenador, el relat líric —a vegades èpic—, el diàleg, la cançó, la faula, el conte o l'aforisme, així

(Maia Creus)

com el relat autobiogràfic, el text de reflexió de caire filosòfic i estètic o la transcripció inspirada d'experiències d'unitat amb la natura o que tenen relació directa amb els móns subtils de l'esperit. L'edició d'aquests textos proposa quatre mirades transversals presentades en quatre volums.

El volum 1, titulat *La vida, la llavor, la flor, el fruit*, aplega els textos que tenen a veure amb la seqüència i el flux de l'autobiografia. Són moments d'escriptura que sorgeixen en el temps present de l'experiència vivent, però també és una escriptura feta en el temps del record, de la memòria, que és el temps de la narració com a pràctica de consciència i significació.

El segon volum, *Sento el so de l'arrel, la soca, l'arbre*, posa en relació els textos que parlen de la

casa, la natura, el paisatge i l'obra d'art com a formes d'arrelament i de pertinença. És, doncs, una escriptura de relació i de vincle, de retorn simbòlic a casa, que esdevé el centre del món des del recolliment. Correspondència entre microcosmos interior i Cosmos.

El tercer, *Passatge de la LLUM. Déu a la terra, el Cel a la terra*, aplega l'escriptura que parla del cos i de l'ànima com una sola cosa. Són textos que posen en relació allò corpori, material, amb allò espiritual; és una escriptura que a vegades voreja l'experiència del sagrat i convoca allò diví que hi ha en l'humà. Són textos que fan baixar Déu a la terra perquè ens faci companyia i per pensar allò intel·ligible, allò ocult, allò infinit.

223

(Museu d'Art de Sabadell)

(Carina Carrido)

El darrer volum, *L'amor és la gran força*, recull l'escriptura que celebra la gran força transformadora de l'amor, que és, en primer lloc, reconeixement i agraïment i, en segon lloc, camí de llibertat. Els textos convoquen l'ordre simbòlic del llenguatge. Llengua materna, llengua d'origen que ensenya la relació entre les paraules i les coses i, també, una manera d'entendre el món.

L'edició i exposició "Fina Miralles. Paraules fèrtils 1972-2017" és un fet a celebrar perquè ens permet renovar, obrir i expandir les lectures de la seva obra en la seva totalitat. Permet deixar d'analitzar el seu trajecte creatiu des dels llenguatges de l'art per obrir-lo a altres perspectives de lectura i d'anàlisi que es deixin interpel·lar i portar de la mà de la seva escriptura. ●